

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Історичний факультет

Кафедра етнології та краєзнавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана

з науково-педагогічної та навчальної роботи

« 27 » 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**Історія та історико-культурні пам'ятки української діаспори
для студентів**

галузь знань	03 Гуманітарні науки
спеціальність	032 Історія та археологія
освітній рівень	перший (бакалаврський)
освітня програма	краєзнавство, екскурсознавство та історико-культурний туризм
вид дисципліни	вибіркова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2022/2023
Семестр	6
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладач: Кузіна Наталія Вікторівна, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри етнології та краєзнавства

Пролонговано: на 2023/2024 н.р. (підпис, ПІБ, дата)

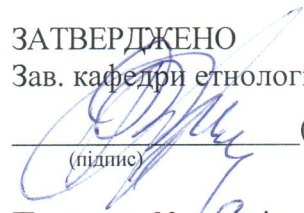
на 20__/20__ н.р. (підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2022

Розробник: Кузіна Наталія Вікторівна, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри етнології та краєзнавства

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри етнології та краєзнавства

(підпис) (Капелюшний В.П.)

Протокол № 19 від «01» 02 2022 р.

Схвалено науково - методичною комісією історичного факультету

Протокол від «23» 02 2022 року № 18

Голова науково-методичної комісії

(підпис) (Терес Н.В.)

ВСТУП

1. Мета дисципліни – ознайомити студентів з основними періодами формування української діаспори та головними проблемами української еміграції у світі; проаналізувати роль і значення особистостей, культурно-освітніх, громадських організацій української діаспори у різних частинах світу щодо збереження історико-культурної спадщини українства за кордоном. Формувати у студентів здатність використовувати фахові знання та професійні навички для виявлення, охорони та популяризації історико-культурної спадщини української діаспори в країнах Західної Європи та Америки.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. *Знати* складові елементи історії української діаспори, головні визначення та категорії, етапи формування історико-культурної спадщини української діаспори у світі.

2. *Вміти* аналізувати законодавчі та нормативно-правові акти у сфері регулювання міграційних процесів та туризму, оцінювати потенційні ризики, які можуть виникати при в'їзді українського громадянина в іншу країну.

3. *Володіти елементарними навичками* критичного аналізу та встановлення причинно-наслідкових зв'язків між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності країн Західної Європи та Америки в процесі історичного розвитку.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Ознайомлення з історико-культурною спадщиною української діаспори в світі: найбільш визначними діячами світового українства, духовними центрами української церкви у світі, сучасною національною ідентичністю представників української діаспори в різних країнах. З'ясування впливу глобалізації на формування українського глобального простору та консолідації української діаспори у створенні інформаційних та соціальних мережевих структур.

4. Завдання (навчальні цілі) : формування цілісної системи знань про історію української діаспори та її історико-культурну спадщину у світі. У результаті вивчення курсу студенти повинні **засвоїти** елементи науково-дослідної роботи, вміти оцінювати головні тенденції функціонування української діаспори в умовах глобалізації, набути навички роботи із науковою літературою та джерелами, їх застосування для практичного вирішення питань історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України в інших країнах, передусім в Західній Європі та Америці.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати, 2. вміти, 3. комунікація)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	<i>Знати</i> категоріальний апарат історії виникнення та трансформації української діаспори	лекція, самостійна робота	контрольна робота 1 (тест)	10%
1.2	<i>Знати</i> основні шляхи та способи формування західної української еміграції	лекція, самостійна робота	контрольна робота 1 (тест)	5%
1.3	<i>Знати</i> основних діячів та важливі події в історії української діаспори	лекція, самостійна робота	контрольна робота 2 (тест)	5%
2.1	<i>Вміти</i> характеризувати (визначити риси, які характерні й властиві) регіональні особливості історико-культурної спадщини	лекція, самостійна робота	контрольна робота 2 (тест)	16%

	української діаспори			
2.2	Вміти оцінювати роль історико-культурної спадщини в збереженні ідентичності представників української діаспори	лекція, робота	самостійна	контрольна робота 2 (тест) 16%
2.3	Вміти здійснити аналіз історико-культурної спадщини української діаспори в конкретно-історичних умовах	лекція, робота	самостійна	залік 20%
2.4	Вміти з'ясувати причини, передумови та особливості різних хвиль еміграції українців	лекція, робота	самостійна	залік 20%
3.1	Вміти здійснювати комунікацію з представниками організацій української діаспори у світі	самостійна робота		реферат 4%
3.2	Вміти проводити опитування щодо особливостей життєдіяльності представників української діаспори в Західній Європі та Америці	самостійна робота		реферат 4%

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання (необов'язково для вибіркових дисциплін які не входять до блоків спеціалізації)

ПРН (назва)	РНД (код)								
	1.1	1.2	1.3	2.1	2.2	2.3	2.4	3.1	3.2
ПРН 1. Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу та історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний період або проблему (в тому числі з краєзнавства, історико-культурного туризму та організації екскурсійної справи).	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ПРН 2. Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ПРН 6. Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії.	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ПРН 12. Здійснювати комунікацію з професійних питань з представниками наукових, громадських, релігійних і національно-культурних організацій і спільнот.	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ПРН 13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ПРН 18. Вміти впроваджувати та організовувати тематичні екскурсії та тури на основі історико-культурної спадщини України та країн світу.	+	+	+	+	+	+	+	+	+

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Контрольна робота з тем ЗМ1 (тест): РН 1.3. – 10 балів/5 балів*.

2. Контрольна робота з тем ЗМ2 (тест): РН 1.5. – 10 балів/ 5 балів.

3. *Індивідуальне завдання 1: РН 1.1. – 20 балів/ 10 балів.*
4. *Індивідуальне завдання 2: РН 1.6. – 20 балів/ 10 балів.*
5. *Підсумкова контрольна робота Р.Н. 2.1, 2.2. – 40 балів/ 20 балів.*

* максимальний бал/ пороговий бал для отримання позитивної оцінки з відповідної форми контролю.

- підсумкове оцінювання: залік.

7.2 Організація оцінювання:

Контроль знань студента здійснюється за модульно-рейтинговою системою. Загальну кількість балів студента формують семестрові бали, отримані з усіх тем двох змістових модулів (бали, отримані за модульні контрольні роботи (у формі тестування); бали, отримані за виконання індивідуальних завдань; а також бали, які отримані за підсумкову контрольну роботу).

Зміст курсу поділений на 2 змістових модулі. Кожний змістовий модуль включає в себе лекції, самостійну роботу студентів, які завершуються рейтинговим контролем рівня засвоєння знань програмного матеріалу відповідної частини курсу. У змістовий модуль 1 (ЗМ1) входять теми 1–7, у змістовий модуль 2 (ЗМ2) – теми 8–13.

Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100-бальною шкалою.

<u>Змістовий модуль 1</u> <i>Особливості формування історико-культурної спадщини української діаспори.</i>		<u>Змістовий модуль 2</u> <i>Регіональна особливість історико-культурної спадщини української діаспори</i>		Підсумковий контрольна робота / Залік
30 залікових балів (максимум)		30 залікових балів (максимум)		40 балів (максимум)
Самостійна робота (виконання індивідуального завдання)	Модульний контроль	Самостійна робота (виконання індивідуального завдання)	Модульний контроль	
20 (максимум)	10 (максимум)	20 (максимум)	10 (максимум)	

Предметом самостійної роботи студентів є опрацювання ними як окремих тем, так і деяких розділів тем програми курсу. Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем чи окремих розділів здійснюється викладачем, як і оцінювання індивідуальних завдань (реферат, презентація), модульних контрольних робіт, підсумкової контрольної роботи.

Виконані індивідуальні завдання (реферат, презентація) студент подає викладачеві не пізніше ніж за два тижні до проведення модульного контролю з відповідного Змістового модулю, зокрема, **Індивідуальне завдання 1** (орієнтовно до 15 березня) і **Індивідуальне завдання 2** (орієнтовно до 15 травня).

Критерії оцінки **Індивідуального завдання 1 (реферат):**

- глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція 19-20 балів;
- обґрунтоване розкриття проблеми 17-18 балів;
- тема розкрита неповно 15-16 балів;

- реферат суто компілятивного рівня 13-14 бали;
- розкритий лише окремий аспект 10-12 бали.

Теми рефератів викладач пропонує студентам на першій вступній лекції(орієнтовно перша декада лютого).

Критерії оцінки Індивідуального завдання 2 (презентація):

1. глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція 19-20 балів;
2. обґрунтоване розкриття проблеми 17-18 балів;
3. тема розкрита неповністю, обмежена джерельна база та обґрунтування 15-16 балів;
4. робота переважно компілятивного рівня 13-14 бали;
5. розкритий лише один окремий аспект теми 11-12 бали.

Тематику презентацій викладач пропонує студентам на першій вступній лекції (орієнтовно перша декада лютого).

Після завершення відповідно Змістового модулю 1 і Змістового модулю 2 проводяться **модульні контрольні роботи(МК)**, зокрема, **Контрольна робота ЗМ1** (квітень) і **Контрольна робота ЗМ2** (травень).

Участь студентів в контрольних заходах обов'язкова. МК проводиться у письмовій тестовій формі. Тест містить 20 тестових завдань, правильна відповідь на кожне з яких оцінюється в 0,5 бала. Максимальна кількість балів, яку студент може набрати за МК – 10 балів. Студент, який не виконав вимоги по самостійній роботі, не допускається до складання МК, і даний модуль йому не зараховується.

На останній лекції з дисципліни проводиться **підсумкова контрольна робота** (4 завдання).

Критерії оцінювання підсумкової контрольної роботи (від 1 до 10 балів за одне завдання)

- Відповідь повна, подане власне бачення проблеми 10 балів;
- Відповідь повна, подане власне бачення проблеми та Зроблені ґрунтовні висновки, проте наявні окремі незначні помилки при викладі фактичного матеріалу 9 балів;
- Відповідь відображає знання фактичного матеріалу 8 балів;
- Відповідь демонструє знання фактичного матеріалу, але Допущені окремі помилки 6-7 балів;
- Відповідь фрагментарна, відображені лише окремі аспекти проблеми 4-5 балів;
- Відповідь фрагментарна, наявні суттєві помилки при викладі 2-3 балів;
- Відповідь містить значні помилки елементарного рівня 1 бал.

Бали, які отримані студентом на підсумковій контрольній роботі, додаються до балів набраних студентом за результатами семестрового оцінювання (модульні контрольні роботи, реферат, есе).

Умовою допуску до підсумкової контрольної роботи (заліку) є отримання студентом під час семестрового оцінювання не менше ніж 40 балів (*критично-розрахунковий мінімум*). При цьому обов'язковим є успішне складання модульних контрольних робіт та виконання індивідуальних робіт, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни. **Рекомендований мінімум** для допуску до підсумкової контрольної роботи (заліку) – **48 балів**.

При простому розрахунку отримаємо:

	Семестрова кількість балів	ПКР (підсумкова контрольна робота) /залік	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	<i>48</i>	<i>12</i>	<i>60</i>
Максимум	60	40	100

У випадку відсутності студента з поважних причин відпрацювання та перездачі модульних контрольних робіт здійснюються у відповідності до «Положення про порядок

оцінювання знань студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу» від 1 жовтня 2010 року.

Залік виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру і не передбачає додаткових заходів оцінювання для успішних студентів. Студент, який набрав суму балів **не менше** встановленого мінімуму залікових балів (60) має право, за погодженням з викладачем, не виконувати підсумкову контрольну роботу. У випадку, коли студент має бажання збільшити кількість балів (але не більше ніж до 100) він складає залік.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій.

№ п/п	Назва теми	лекції	самостійна робота
	Вступ.		
1.	Тема 1. Джерельна база та історіографія дослідження історико-культурної спадщини української діаспори.	2	4
2.	Тема 2. Історія виникнення української діаспори.	2	2
3.	Тема 3. Перша хвиля західної трудової української еміграції.	4	4
4.	Тема 4. Політична еміграція як наслідок визвольних змагань 1917-1921 рр.	4	4
5.	Тема 5. Особливості повоєнної хвилі західної української еміграції.	4	2
6.	Тема 6. Східна українська діаспора.	2	2
7.	Тема 7. Проблема збереження ідентичності української діаспори в умовах глобалізації. Глобалізація та формування українського глобального простору.	2	2
8.	<i>Реферат з тем ЗМ2</i>		6
9.	<i>Контрольна робота з тем ЗМ1</i>	-	-
10.	Тема 8. Культурно-історична спадщина українців Західної Європи.	2	4
11.	Тема 9. Особливості історико-культурної спадщини українців в Східній і Південно-Східній Європі.	4	2
12.	Тема 10. Формування історико-культурної спадщини українців у США та проблеми її збереження.	4	4
13.	Тема 11. Характеристика історико-культурної спадщини української діаспори Канади.	4	4
14.	Тема 12. Українці в країнах Південної Америки, особливості історико-культурної спадщини української діаспори в Бразилії та Аргентині.	2	2
15.	Тема 13. Особливості історико-культурної спадщини східної української діаспори.	4	2
16.	<i>Реферат з тем ЗМ2</i>	-	6
17.	<i>Контрольна робота з тем ЗМ2</i>	-	-
	ВСЬОГО	40	50

Загальний обсяг 90 год., в тому числі:

Лекцій – **40 год.**

Самостійна робота – **50 год.**

9. Рекомендовані джерела:

Основна:

1. Атаманенко, А., 2007, Діаспора. У: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, Енциклопедія Сучасної України. Т.7. Київ, С. 662-665.
2. Біловус Л. І. Україномовна періодика у національно-культурному житті української діаспори США (1991–2017 рр.) : монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 608 с.
3. Євтух В. Закордонне українство: навчальний посібник / В.Євтух, В.Троцинський, А.Попок. К.: ВІК, 2005. 308 с.
4. Закон України “Про правовий статус закордонних українців” від 04.03.2004 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
5. Климаш Р.Б. Українська народна культура в канадських преріях. 2-ге вид. Київ: Дуліби, 2013. 322 с.
6. Ключковська І. Українська діаспора в об’єктиві сучасності – національно-політичний та духовнокультурний феномен (перша-третя хвилі еміграції) / І. Ключковська, Н. Гумницька. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://miok.lviv.ua/?p=379>
7. Кривда Н.Ю. Українська діаспора: досвід культуротворення. Київ, 2008. 280 с.
8. Кузіна Н.В. Історико-культурна спадщина української діаспори: навчально-методичний комплекс. Програма курсу, завдання для самостійної роботи та рекомендована література. К., 2020. 48 с.
9. Кузіна Наталія. Преса української еміграції у повосенній Німеччині (1945 – 1948 рр.) як джерело до вивчення історико-культурної спадщини української діаспори // Етнічна історія народів Європи: Збірник наукових праць. Випуск 61. К., 2020. С. 67–72.
10. Культурна спадщина в контексті «Зводу пам’яток історії та культури України» / Кот С.І.(відповідальний редактор) Денисенко Т.Г., Івакін Г.Ю., Катаргіна Т.І., Ковпаненко Н.Г., Скрипник П.І, Тимофієнко В.І., Титова О.М., Федорова Л.Д. Київ : Інститут Історії України. 2015. 486 с.
11. Малиновська О. А. Міграція та міграційна політика : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / О. А. Малиновська; М-во освіти і науки України, Київ. ун-т права НАН України, Центр політол., гуманіт. та приклад. дослідж. К. : Центр учб. л-ри, 2010. 304 с.
12. Матлай Л. С. Історико-культурна спадщина України у цивілізаційному діалозі // Historical and cultural studies. - 2014. - Vol. 1, Num. 1. - С. 45-48. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/hcs_2014_1_1_11
13. Піскун В. Політичний вибір української еміграції (20-ті роки ХХ століття): монографія. К. : МП «Леся», 2006. 672 с.
14. Поливач К.А. Культурна спадщина та її вплив на розвиток регіонів України: Монографія / К.А. Поливач. К.: Ін-т географії, 2012. 208 с.
15. Пуригіна О.Г. Міжнародна міграція. Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Д., 2008. 351 с.

16. Тимченко Р. Українська еміграція та політика більшовиків 1921–1923 рр. // Проблеми вивчення історії Української революції 1917-1921 років. 2014. Вип. 10. С. 311-329. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pviu_2014_10_16
17. Трошинський В.П., Шевченко А.А. Українці в світі. Київ, 1999. 351 с
18. Українська діаспора в Російській Федерації: історико-культурна спадщина / Автори Горбик В.О.(кер.) Герасимчук В.Є., Даниленко В.М., Денисенко Г.Г., Катаргіна Т.І., Кубальський О.Н. К.: Інститут історії України НАН України, 2011.
19. Українська канадіана. Збірник матеріалів з історії українців Канади: у 4 т. Київ: Дуліби, 2016. Т.1. Піонерський період. 2016. 288 с.
20. Українці Бразилії: історико-етнологічне дослідження [гол. наук. ред. М.Гримич та ін.]. Київ: Дуліби, 2011. 262 с.: іл. (Серія «Історична етнологія»), укр., португ. та англ. мовами.
21. Ціпко С. Українці в Аргентині (1897-1950): творення громади. Пер. з англ. М.Гримич і С.Кухаренко. Київ: Дуліби, 2015. 280 с.

Додаткова:

1. Абліцов В. Г. Галактика «Україна»: Укр. діаспора: видат. постаті. К.: КИТ, 2007. 435 с.
2. Бевз Т. Сучасна українська діаспора: проблеми і перспективи / Т. Бевз // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень. Київ, 2007. Вип. 34. С. 33-46..
3. Бібліотека української діаспори: каталог / [уклала В.Карпенко; ред. О.Рибалко]/ К.: Пам'ятки України, 2006. 272 с.
4. В ім'я майбутнього нації: Док. і матеріали про орган. допомоги укр. діаспорою студ.-емігрантам у 1920-2000 рр. / Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка та ін.; [Упорядкув. В.Роговий; Ред. М.Іщенко] К.: [Укр. Видавнич. Спілка], 2005. 918 с.
5. Галишич Р. Я. Українська церковна архітектура і монументально-декоративне мистецтво зарубіжжя. / Р.Я. Галишич — Львів: Сполом, 2002. 333 с.
6. Західна українська діаспора: Бібліографічний покажчик літератури (1889-січень 1994 рр.). Київ, 1994. 60с.
7. Зведений каталог діаспорних видань / Терноп. держ. обл. універс. наук. б-ка; [Упоряд. Л.Б.Оленич; Ред. Г.С.Моліцька] Тернопіль: Лілея, 1996. 119 с.
8. Ковальчук О. О. Голодомор 1932 – 1933 рр. В УСРР і українська діаспора Північної Америки / О. Ковальчук, Т. Марусик; [відп. ред. В. М. Даниленко]. Чернівці: Наші книги, 2010. 222 с.
9. Кузіна Н.В. Історико-культурна спадщина української діаспори в сучасній туристичній практиці: Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Історико-культурний туризм: український та світовий досвід» (Київ, 5 квітня 2019 р.) / Ред. кол.: О.П.Реєнт. К.: «Фоліант», 2019. 331 с. С. 75-81.
10. Kuzina N.V. Ethnography of the Ukrainian diaspora course: methodical approach. Theory and practice of social, economic and technological changes: monograph. Prague, 2018. с. 164 – 171.

11. Kuzina N.V. Onopko M. Economic freedom and migration from Ukraine: The case of well-educated youth // *Polonistyczno-Ukrainoznawcze Studia Naukowe* – vol. 2 – 2016. - с. 109 – 120 .
12. Пасюк С.М. Тарас Шевченко у скульптурі. Ганновер, 2010. 94 с.
13. Тиндик Н.П. Трудова міграція в епоху глобалізації: інтеграція у світ чи втеча від бідності. Л., 2009. 599 с.
14. Тюрменко І.І. Документальна україніка про становище українських переміщених осіб у повоєнній Європі. Емінак: науковий щоквартальник, 2018. Вип. 3 (23), Т.2, с.51-57. URI: <http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/37529>
15. Чернова К.О. Українська діаспора як соціокультурна система. К.: ДАККіМ, 2007. 346 с.
16. Юськів Б.М. Глобалізація і трудова міграція в Європі. Рівне, 2009. 478 с.